

ИНА ЈУН-БРОДА

ПОВТОРНОТО РАГАЊЕ НА ЕДЕН ЈАЗИК
КОН ПЕСНИТЕ НА МАКЕДОНСКИОТ ЛИРИЧАР Ацо Шопов

Во југозападниот крај на Охридското Езеро, таму каде што во моментов дури ни заеците не се плашливи, туку само од една дрвена примитивна ^{турска} осматрачница недоверчиво се гледа ~~на~~ преку албанската граница, преку еден зелен честар испресечен само од граничната линија кон југословенската страна, пред неколку столетија Наум и Климент, ~~пишаниците~~ учениците на словенските апостоли Кирил и ^иМетодије ги создадоа основите на една словеснска култура. Таму настана нова азбука и првото ^ипревод на Библијата. Таму и денес ^{над езерото} се наоѓа манастирот на Свети Наум ~~над езерото~~, со своите груби цигли и фрески со боја на езерото во внатрешноста - дражесно пропорционално ^и ~~и~~ воопшто не киклопски монументални, поскоро една архитектура "според човечки мерки".

Но, покасно овој јазик и ~~нејзината~~ ^{нејзината} неговата култура мораа да занемат. Се до нашето време тој беше осуден на молчење. Македонскиот народ, живејќи меѓу Византија и Рим на "Виа Егнација" поседуваше богата градежна култура, создаде прекрасни манастири и градчиња, создаде едно благо од народни песни и епови, но не постоеја никакви можности за развиток на пишаниот ~~и~~ јазик и литература. Се до крајот на Втората светска војна, официјално немаше ни во старата Југославија ниту македонска нација ниту македински јазик. Еден народ во кој се роди една владеечка личност каков што е царот Самуил, живееше отпрвин под Турците, а по Балканските Војни (1912) беше разделен ~~и~~ меѓу три држави и ~~се~~ до конституирањето на Народна Република Македонија во 1945 година ^{во 1945 година} тој не смееше ниту да го носи своето име ~~и~~ ниту да има училишта на свој јазик. ~~И~~ Во старата Југославија Македонија беше наречувана Јужна Србија или Стара

Србија или Вардарски Банат, а ~~дури~~ и денес Македонците што живеат во Бугарија и ^{Грција,} ~~Македонија~~, таканаречените пирински и егејски Македонци, немаат статус на сопствена националност.

Дури по 1945 година македонските деца почнаа во Југославија да учат на мајчин јазик и добија македонски буквари и читанки. Најстариот македонски правопис стар е само 20 години, а првиот речник со објаснувања на македонски и на српскохрватски јазик се појави во 1961 и претставува вистински културен настан. Речникот е издаден од поетот и ~~и~~ јазиковедот Блаже Конески во соработка на познати филолози и вкупно содржи 64.500 зборови од архаичното јазично благо на народните песни, како и провинцијализми, зборови од колоквијалниот секојдневен јазик и усвоените туги зборови од областа на науката и техниката што на книжевниот јазик му дава големи можности за развиток и обоен^а варијабилност.

Првиот роман на македонски јазик се појави во педесетите години со наслов "Село зад седумте јасени", а негов автор е Славко Јаневски, инаку еден неодоливо своеволен и модерен лиричар. Со оваа книга [✓] чиниш тој си ставил во задача неговиот навидум мртов јазик да го разбуди од сонот на заспаната убавица.

Од времето на браќата Миладиновци кои во 19. век го отпочнаа македонското "Воскрснување" за многу поетски генерации творешкото обликување и дотерувањето на јазикот, отворањето на благородни, модерни патишта во сировиот, уште не изгра-
дениот,

дениот не способен за изградување јазик, стана не само политичка ~~а~~
 стремех, туку и страст.

Jazikot, koj i pokraj svoeto bogatstvo za edna lir-
 ska tematika so duševni diferenziranja e ušte nedooformen i
 grapav, koj pod vlijanie na grčkite i albanskite sosedi ostana so
 neelastična gramatika - za razlika od raskošot na deklinaciite
 na drugite slovenski jazici - za makedonskite poeti beše i sega
 e prečka, no istovremeno i pottik tvorečki da go izgradat svojot
 jazik od nežn~~o~~^o rečisi molben~~o~~^o baranje na zbor do ~~na~~ maško
 siluvanje na zborot.

Na sekoja literatura i e potrebno vreme za organsko
 rastenje, nieden narod ne može so eden skok da navleze vo edna
~~poetska~~ epoha na poezija za koja na drugite nacji im bile potreb-
 ni stoletija na razvitok i desetletija na velegradski i industris-
 ki život. Eden takov obid bi vodil kon presečuvanje na kornite
 i kon golo imitiranje. No, sepak epohite može da bidat izminati
 vo pobrzo tempo bez pri toa da se preskoči nešto što e organski
 neophodno.

Na poetskite sredbi vo Struga na Ohridskoto Ezero -
 sredbite se održuvaat sekoja godina i veke imaat tradicija - beše
 krajno возбудливо da se konstatiraat rezultatite ^{od} brziot rast na
 makedonskiot jazik, ~~eden~~ ^{ot} fenomen ~~na~~ na istovremeno postoenje
 edno ^{do} ~~pokraj~~ drugo pesni vo tradicionalen naroden ton za stari
 legendi i moderni pesni so individualna forma i nova soдржина.
 Čitanjata na pesnite gi posetuvaat ne samo poeti, tuku i slušači
 od site sloevi, deca domakinki, poluvozrasni - i site se ^{za} interesi-
 raat ⁿⁱ i ~~so~~ fascinirani. Jazikot i zborot, nivnoto značenje za
 nacionalnata supstancija e opšta "preokupacija". "Makedonija"
 kako čuvstvo za život i problem ^{go} obrazuva glavniot motiv na
 poezijata, počnuvajki od paganskite mitovi do političkata satira.

Osven toa dejstvuva i pejzažot: ezeroto, rečisi magičnite osobenosti na vodata od Ohrid ^Prespa i Dojran, maglite vo кои se gubat konturite na ezerskite bregovi, freskite na manastirskite zidovi, venci so boja na staro zlato od tutunovi lisja što se sušat, koji mu davaat beleg na pejzažot na docnoto leto. Pokraj ovie vizuelni elementi kako motiv dominira jazikot, nastanuvanje na zborot, sozdavanjeto i "venčavanjeto" so pesnata.

Magičnata igra so eden jazik koji ušte ne e fiksiran so za liričarot Aco Šopov pravila znači edno tvorečko zaveduvanje. Postojano se vraka motivot na umetničkiot akt na svedočenje, kaj nego erotički-kreativno se slevaat vo edno zborot, pesnata i ženata. Ne slučajno naslovot na edna od negovite pesni e "Raganje na zborot", a vo negovata "Pesna" se naogaat redovite: "Zabodi se nepogrešno vo moeto srce - kopje!" i "Ne fatija, pesno moja, pri našite prvi grevovi..." Za nego ~~za~~ jazikot e ogan, što podzemno "pod ludi vodi" jakne, ogan po kogo toj "so tri noža" rovi.

Izvonrednata poetska darba na Aco Šopov e fenomen kako cveknoto stebko na agavata, koja od navidum mrtvi lisja odednaš vivnuva i gotova ^{lat}stoi tuka. Tonot na negovite pesni e istovremeno svrzan so tradicijata, gotovo arhaičen, no i sosem moderen, iako ne vo smisla na najnovata studena "antilirika". Vsušnost, Šopov kako i drugite makedonski lirici poradi ova kasno nacionalno povtorno raganje mu pripaga na 19. vek. Ponekogaš toj potsetuva na Bodler, no bez prokolnetosta na "poète maudit" poskoro so bogatството na metaforite - činiš e negov pomlad, ~~pratičen~~ brat so poveke životen sok. Kaj Šopov se zabeležuva nešto mladeško i pokraj toa što i pripaga na srednata generacija. Toa verovatno doaga od doživuvanjata na vojnata, vo koja toj učestvuvaše kako pripadnik na najmladata generacija na otporot. Stradanjata od vojnata ~~na se~~ pomalku ^{rat} ~~rat~~ doaga do izraz vo negovata tematika - najmnogu vo najranite pesni - kolku vo intenzitetot na negovite vizii, vo negovoto

latinica

potonovanje vo dlabinite na svesta ili potsvesta, kako što go
doživeal sonuvajki buden za vreme na noknite marševi; soništa
vo koi čovek bega pred smrtta i ludiloto; za da stane poet i
da se "vžešti na sinovžešteniot jaglen na zborot..." kako što
se veli vo negovata pesna "Raganje na zborot".